

COL·LECCIÓ PARTICULAR. FOTO: ENRIC BRUGUERA

La llavor de l'escola empordanesa

Les escoles d'art a Figueres del segle XIX a la postguerra

Figueres a finals del segle XIX era ja un focus artístic rellevant, que va facilitar el naixement de l'Escola Menor de Belles Arts. Precisament l'escola empordanesa sorgeix de l'aula de Juan Núñez a l'Escola Municipal de Dibuix, i les seves premisses estètiques van ser transmeses per Ramon Reig trenta anys més tard des de l'Escola d'Arts i Oficis a una nova generació que trenca motlles, sense perdre la natura empordanesa com a referent.

MARIONA SEGURANYES > TEXT

>> *Juan Núñez, Autoretrat, 1908. Llapis carbó sobre paper, 34 x 12 cm.*

L'existència a la capital alt-empordanesa a finals del segle XIX d'un caliu artístic va predisposar l'Ajuntament de Figueres i el professor de dibuix del seu Col·legi d'Humanitats, Antoni Masferrer, a sol·licitar a la Diputació de Girona poder adherir-se al projecte d'escoles de belles arts. Com la resta de centres, el de Figueres va arrencar el 1892, amb Antoni Masferrer (Barcelona, 1815? - Figueres, 1893) al capdavant, que en va assumir la direcció. Dissortadament, el temps que va passar dirigint l'escola va ser breu, ja que va morir el 18 de febrer de 1893, però va deixar un llegat considerable.

Jaume Almà, exalumne de Masferrer, fou qui el mateix mes de febrer el substituï interinament en el càrrec, i a les oposicions convocades per segona vegada el 1893 n'obtingué la plaça Joan Bernadet Aguilar (Capellades, 1860 - Xalapa, 1932), que tingué un pas fugaç per l'escola. El seu substitut el 1895 fou Guillem Roca Sanpere (Terrassa, 1860 - Madrid, 1939). Després de

Masferrer, cal considerar-lo un dels pintors més consagrats a la docència a l'Escola Menor de Belles Arts figuerenca. El 1896, Josep Berga i Boada (Olot, 1872 - Sant Feliu de Guíxols, 1923) fou escollit nou professor director del centre figuerenc a les oposicions, i la seva tria problemàtica va provocar que l'Ajuntament prengués la decisió de no seguir sustentant l'escola, a partir de l'1 de juliol de 1897. El que havia estat l'Escola Oficial de Belles Arts quedà reduïda de nou a una assignatura de dibuix dins l'institut d'ensenyament mitjà, coneguda com a Escola Municipal de Dibuix.

Escola Municipal de Dibuix de Figueres

A partir de l'1 de juliol de 1897, sota la direcció del professor Guillem Roca, l'Escola Menor de Belles Arts de Figueres va passar a ser anomenada Escola Municipal de Belles Arts. El 1900 l'Escola Municipal de Dibuix, tal com és coneguda a partir d'aquell moment, va ser absorbida per l'institut d'ensenyament mitjà. El 1904 Roca va abandonar

És a l'aula de Juan Núñez on es formen els pintors de l'anomenada escola empordanesa, entre d'altres, Salvador Dalí, Ramon Reig i Marià Baig

COL·LECCIÓ SABAT, ARGENTINA. CÒPIA HOMÒNIMA DE GUIDO RENI

>> *Manuel Sabat, Loth i els seus fills, 12 d'agost de 1872. Signada per Sabat i el seu mestre Antoni Masferrer. Llapis sobre paper, 17 x 17 cm.*

Figueres, i a partir de 1905 el nou professor de dibuix, tant a l'institut com a l'Escola Municipal de Dibuix, va ser Juan Núñez (Estepona, 1877 - Barcelona, 1963). Núñez, format a cavall de Madrid, Roma i París, aprofita l'exquisida col·lecció de pintura que havia reunit Masferrer per ensenyar a tota una generació de futurs artistes. És a la seva aula on es formen els pintors de l'anomenada *escola empordanesa*, entre d'altres, Salvador Dalí, Ramon Reig i Marià Baig. Núñez els va oferir el mestratge imprescindible per copsar amb tota la seva minuciositat el paisatge empordanès després d'una bona tramuntanada; la minuciositat i la pulcritud en el dibuix i els secrets del clarobscur dels pintors clàssics i barrocs. Per altra banda, els va convidar a practicar el *plein air* en les seves sortides per Vilabertran. Quan Núñez va marxar, el 1932, el primer a substituir-lo provisionalment fou Marià Baig, però va ser Ramon Reig qui va guanyar la plaça, i al llarg dels anys es va convertir, des de l'Escola d'Arts i Oficis, en el transmissor de les pautes de l'escola empordanesa a una segona generació d'artistes.

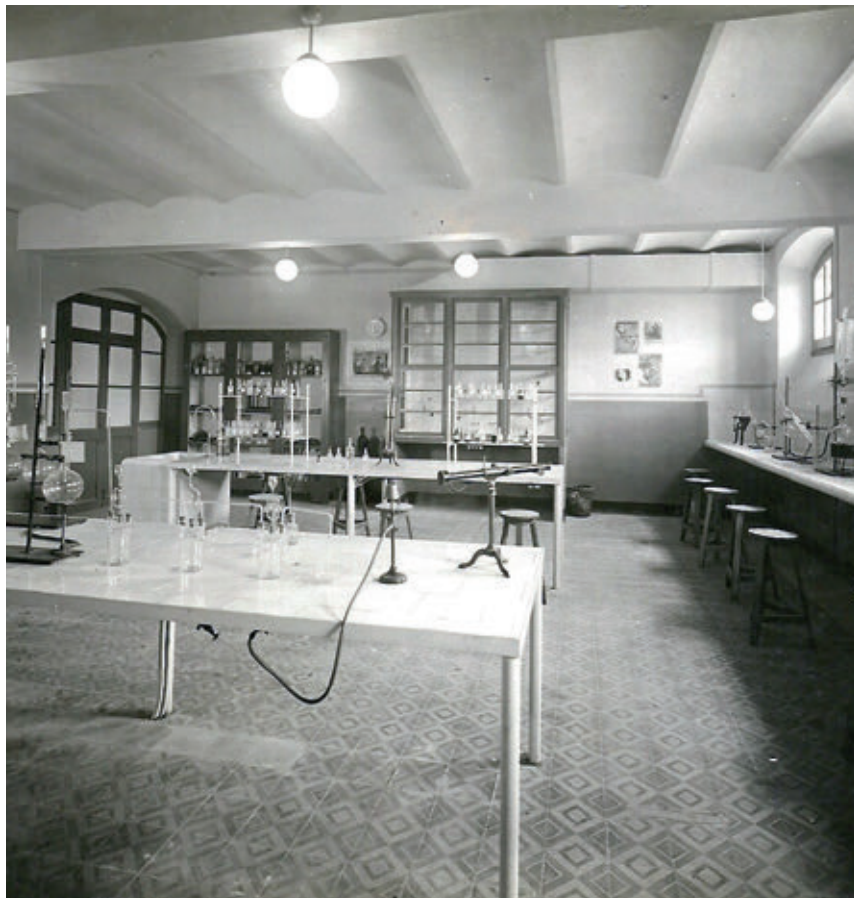
BIBLIOTECA FAGES DE CLIMENT, FIGUERES

>> *Catàleg d'exposició de pintura antiga organitzada per Joan Subias, professor de belles arts de l'Escola d'Arts i Oficis, maig de 1936.*

De l'Escola d'Arts i Oficis a l'Escola de Treball

La marxa de Núñez coincideix amb la transformació pedagògica que pren forma amb l'Escola d'Arts i Oficis, el novembre de 1932, responent a les necessitats del moment d'oferir un ofici als joves. Aquest centre fou una realitat gràcies al llegat de Joan Clerch i Nicolau que, amb l'Ajuntament de Figueres i la Generalitat de Catalunya, permet adquirir un edifici a l'avinguda de la República, actual carrer Nou. El 1934 l'escola va iniciar el nou curs sota la direcció d'Alexandre Deulofeu amb un ric pla d'estudis, en què són presents la pràctica de les arts i les ciències. L'escola era en aquells moments capdavantera a Catalunya, hi obrava un esperit humanista i alhora científic on l'art tenia un paper cabdal. El 1934 s'hi va organitzar un taller de gravat ofert per Xavier Nogués i els seus deixebles, Josep Pujol i Rafael Barnadas.

L'Escola d'Arts i Oficis va ser capdavantera a Catalunya. Hi obrava un esperit humanista i alhora científic on l'art tenia un paper cabdal

>> *Escola de Treball, ubicada a l'edifici de les Escoles Cristianes, c. 1937.*

>> *Escola de Treball. Sala de laboratori, c. 1937.*

El 3 de desembre de 1936 l'Escola d'Arts i Oficis es va convertir oficialment en l'Escola del Treball, amb la voluntat per part de l'Ajuntament de Figueres d'adequar-se al context polític i social del país. La nova Escola del Treball es va ubicar a l'edifici de les Escoles Cristianes, al carrer de Sant Ferriol —actualment dels Fossos—, un edifici que els milicians havien confiscat a l'orde religiós, fet que va comportar el seu desallotjament. Seguint les passes de l'anterior escola, es van unir les ciències amb les arts, sota la direcció d'Alexandre Deulofeu i la gestió de Josep Brunet i amb professors especialitzats com Joan Subias, Ramon Reig, Pelai Martínez, Sebastià Escapa, Ricard Pichot o Llorenç Cairó. Disposava d'una orquestra simfònica, de l'Orfeó Empordanès, de l'Escola de Declamació i d'un taller d'escenogra-

fia, gravat i arts gràfiques. El 9 de setembre de 1937 l'Escola del Treball obtingué la categoria d'estudi reglat i es va convertir en l'Escola de Formació Professional Politècnica de la Generalitat de Catalunya. Malauradament, tan sols restà oberta des del desembre de 1936 fins a principi de 1938. La Guerra Civil va esberlar de soca-rel l'Escola del Treball i, amb ella, tota una generació d'intel·lectuals. Un cop acabada la guerra, Reig va reprendre les classes de dibuix i pintura a l'Escola d'Arts i Oficis, Fundació Clerch i Nicolau, novament ubicada al seu emplaçament originari. Eduard Rodeja rellevà Reig en el càrrec de director de l'Escola d'Arts i Oficis, però l'etapa més esplendorosa restava ben lluny.

Mariona Seguranyes és historiadora de l'art i doctora en humanitats.

El 3 de desembre de 1936 l'Escola d'Arts i Oficis es va convertir oficialment en l'Escola del Treball, amb la voluntat d'adequar-se al context polític i social del país